

dus densat cutim, & ita à frigore minus offenditur, calidus verò aperit poros & meatus, vnde melius diffatur calor minusque æstuat homo.] Vnum tamen animaduertendum est, quod Hippocrates loco præallegato videtur velle, quod quandoque liceat ad insueta permutari: quod nonnulli perperam hunc locum interpretantes, dicunt, duplēcē esse consuetudinem, alteram diuturnam & longo usu acquisitam, alteram recentem, & nondum in corpore conceptam, & hanc esse, de qua hic Hippocrates loquitur: quod tamen hallucinantur, nec Aphorismum intelligunt: quis enim ignorat huiusmodi consuetudinem, si prava fuerit, statim permutandam esse, melioremque eligendam? voluit enim Hippocrates per ea verba nobis significare, quod quandoque licet ad insueta permutationi, nec quisquam ita se in victus regimine restringere debet, ut tantummodo cibis, & potibus, aliis rebus non naturalibus bonis, & electis, sub æquilibrio vtatur, sed aliquando debet ad insueta transire, ne adeò assueta ei inhæreant, ut cùm opus fuerit, ad aliorum usum (nisi maximo cum discrimine) haud transcendere possit. Si enim aliquis ita se restrinxerit, ut inquit Princeps tertia primi, doc. quinta, & per viam transiens consueta non inuenerit, coactus insuetis vti, malè disponetur ab eis: quod & maximè manifestum fit in his, qui non ouis aut ferculis vtuntur, quia dum ægrotant, multum impediuntur. Insuetis ergo bonum est etiam assuescere non tamen in eis perseverare, sed ut cùm opus fuerit, illa ferre possit. Verū cùm longam ac sibi iam familiarem consuetudinem quis permutare coactus sit (ut plerunque continet, & præsertim senibus semel in die comedere assuetis, qui cum una vice tantam cibi copiam, qua corpus se reficere queat, conconquerere non possint, necesse est, ut ad nouum viuendi genus se transferant, nec solùm bis, imo & ter etiam cibum in die capere cogantur) sensim, atque pedentim ab ea permutari debet. In permutationibus enim quod plurimum existit, atque repente, periculosum est satis: quod verò paulatim fit, tutum, & ideo dicebat Princeps loco præallegato: [Consuetudo tam in rebus naturalibus, quā non naturalibus, est veluti natura, quæ mutationes repentinæ non sustinet absque magno grauamine.] Concludendum est ergo pro conseruanda valetudine, maximam in omnibus sibi vendicate partem consuetudinem ipsam, & ideo Galenus quinto de tuerda sanitate, laudat medicos, qui longam consuetudinem seruare consulunt, imo vult etiam quod senes consuetis exerceantur laboribus, remissa ramen eorum vehementia, & si aliquo casu venerit permutanda, ut gratia exempli: si aliqua dispositionum corporis sani præter solitum permutata fuerit ut appetua virtus fortior, aut debilior existat, vel exœuntia è corpore plura, vel pauciora sint, vel somnus longior, vel brevior, vel etiam in somnis quis fuerit, vel sudor præter solitum è corpore decurrat, vel ea quæ è corpore manare solent, retineantur, ut haemorrhiderum, vel mensum sanguis, qui statutis diebus fluere solitus erat, vel sanguis è naribus, vel

si totius corporis dissolutio fiat, aut in ore extraneus sentiat sapor, & tandem ubi aliquid non consuetum acciderit, & permanferit, atque augeri inceperit, quod & futuram solet denunciare ægitudinem, tunc eam sensim permutandam esse censemus, quod & colligitur à Galeno quinto de tuerda sanitate, dum de Antiocho medico loquitur, qui ille sensibus, membrisque omnibus integris ad extreum perduravit, & plusquam octuaginta annos natus erat, & ter in die comedebat, licet copiosius in cœna: sic & Telephus Grammaticus prouectiore fuit quā Antiochus ætate, ut qui centum ferè annos vixerit. Optimam ergo rationem vñusquisque sibi eligere debet, atque in ea diutius quam potest insistere, & quamvis quotidie videainus complures adeò optima temperie præditos, quod et si nulla recta victus ratione seruata, longissimam tamen vitam, eamque incolumen ducant, de quibus locutus est Galenus tertio artis curandi, cùm dixit, [Et proinde videmus complures homines robustos proba victus ratione non vtentes diutissime vivere, id quod non ad exquisitam, rectamque viuendi regulam, verū ad optimam ipsorum sanitatem referendum esse, nec præceptore indigent victus rationem ordinante:] ab huiusmodi tamen exemplum, desumi non debet, quia & de ipsis quā plurimos etiam, & iuvenes è vita migrasse vidimus, & qui superstites sunt à principio generationis prospera sunt valetudine prædicti, & in optima temperie ac membrorum omnium structura constituti: quod non omnibus naturā concessum est, imo & cum hoc multo vtuntur exercitio, sicuti dat exemplum Galenus de bono habitu exercitatorum illorum, quibus hoc est totius vitæ institutum: exercitationibus assidue operam dare, ut alios deiiciant, qui mos est athletarum. De ægrotantibus, autem cùm alia sit ratio, de his agere non intendimus, cùm constet apud omnes medicos, subitam in eis & ab initio fieri mutationem, de vino nemne ad aquam, de carnibus ad prisnam, de prandio etiam ob initia accessio- num ad cœnam, de quibus abunde pertractabimus in Commentariis nostris super Hippocratem de ratione victus in morbis acutis, opus quidem non minùs utile, quā necessarium omnibus artem medicam exercentibus. Ut ergo omnia breuiter colligamus, dicimus, vberiorem cœnam prandio præferendam esse, in omnibus tamen habita ratione ætatis, temperamenti, & consuetudinis introductæ, receptique iam fortè alicuius usus: qui si naturæ, temperamentoque, ac constitutioni, conuenienter fuerit suscep- tus, in eo consistendum est, si aliter visum fuerit, cœna assuetis, prandium rectius competere posse, consuetudo deterior in tempore sensim ac pedentim demenda, & loco illius longè melior, ac laudabilior, omni studio ac diligentia introducenda est. Nec nobis arridet eorum opinio, qui cùm aliquem destillatione, vel quovis alio capitum affectu laborante inueniant, nulla habita longæus consuetudinis ratione, ex insperato consulunt, ut prandium vberius accipiant, cœnam verò leuiores dicentes, quod ex cibo vesperi asunpto

Cap. 4.

Cap. 8. 1.

I. Aphor. 2.

Consuetudo seruanda.

Medicorum error.

Ad insueta aliquando transire oportet.

Cap. 1.

Quibus consuetudo mutanda sit.

Repentina mutationes naturæ sunt obnoxiae. Cap. 11.